

El músic del bulevard Rossini

Acabada la novel·la, Vicent Usó (Vila-real, 1963) escriu, a les darreres planes del llibre, nou “endrecs” d’agraïment a les persones que l’han ajudat, d’una manera o d’una altra, a escriure l’obra. El primer d’aquests agraïments és per al “músic anònim que durant uns matins em va burxar l’esperit amb un esguard tan inquietant que em va forçar a seure davant del paper en blanc i imaginar què hi havia al darrere”. El músic del bulevard Rossini és allò que la imaginació de l’autor ha creat a partir de l’estímul literari d’aquella mirada.

I allò que l’autor hi ha imaginat és la història d’un modest noi polonès –Tadeusz– que té passió i talent per a tocar el violí. Una aura de nen prodigi l’acompanya en els primers passos, i el somni de convertir-se en un solista famós se li dibuixa a l’horitzó. Però Tadeusz acabarà tocant el violí en una cantonada de la Vila, més a prop de la mendicitat que no de la glòria artística. Pel camí hi ha deixat el seu país, la noia amb qui volia casar-se, el mestre i protector i, encara, la seva llibertat, en haver de sobreviure explotat per una xarxa mafiosa de tràfic d’immigrants. Si la novel·la fos només això, ja tindria l’interés d’incorporar a la nostra novel·lística el món de la immigració –en aquest cas, la de l’est– amb què ens trobem arreu, cada dia. Però la novel·la –aquesta i totes– no consisteix només en una selecció d’espais i personatges o en una cadena causal d’esdeveniments, sinó, sobretot, en la manera com tot això ens és explicat.

Per explicar-ho, Vicent Usó opta per un artifici literari –el del narrador omniscient o alguna cosa que s’hi assembla molt– que li permet de reproduir el tipus de relació que, en la gènesi de la novel·la –la que ell fa explícita en l’agraïment– ha tingut amb el personatge. El descriu des de fora –utilitza la tercera persona per referir-s’hi– com qui explica històries en què ell no té cap part, i d’aquesta manera reproduceix la relació que ha tingut amb el músic real, però la imaginació –la història de Tadeusz– que l’autor projecta en ell converteix el personatge en el material conductor de la sensibilitat i de l’experiència del narrador: deixa, així, de parlar de l’altre, per parlar en l’altre.

Vicent Usó exhibeix aquesta relació amb el personatge de la novel·la: el mira com ho podia fer el creador amb les seves criatures, que coneix millor que no es coneixen elles mateixes, de les quals sap perfectament el futur i sobre les quals fa confidències al lector. Com un déu –omniscient– que coneix i estima les seves criatures. Usó és un mestre en la utilització irònica i sensible d’aquesta tècnica. La ironia de qui és capaç de dir al lector: “ Encara que en diuen omniscient, aquest humil narrador no es veu capaç d’arribar a conèixer tots els detalls, vostés disculpen.” Aquest procediment té com a conseqüència que sigui la veu del narrador –la mirada, la sensibilitat, l’estil– l’atractiu preferent d’El músic del bulevard Rossini, per damunt fins i tot de la força dramàtica del personatge. L’atractiu d’una mirada intel·ligent capaç de ser distant i irònica però de ser també sensible i solidària. L’autor desestima així el potencial melodrama que hi ha latent en la història de Tadeusz i deixa net –i poderós– el drama.

L’estructura de la novel·la respon a aquest mateix disseny: el narrador alterna les escenes situades a la Vila d’avui amb les situades, bàsicament, a Polònia que

refereixen tot allò que ha precedit i causat la seva situació final en una cantonada del bulevard Rossini. Aquesta alternança d'espais es produeix per associació d'idees, la qual cosa ens acosta a la ment del narrador alhora que ens allunya de l'atestat objectiu. En aquest mateix sentit, algunes escenes de la trama són descrites amb especial interès i fruïció pel narrador: les escenes del bar de poble del qual és client Tadeusz, o el viatge que, des de Bucarest, l'ha de portar a la Vila, o les escenes que succeeixen a la mort del pare que protagonitza Gretkowska, una veïna de la família, o, molt especialment, l'escena que es produeix a la sortida del concert que alguns antics companys de conservatori de Tadeusz fan a la Vila. Algunes d'aquestes escenes són certament memorables.